

Protestace směnky

Autor: Josef Kotásek

Málokterý z institutů směnečného práva je tak nesprávně chápán jako právě směnečný protest. Věc je přitom zcela jasná: směnečný protest je písemné kvalifikované osvědčení o tom, že určitý účastník směnečného vztahu (obvykle dlužník), byl vyzván k nějakému plnění (zpravidla k zaplacení směnky) a toto plnění neposkytnul. Obsah tohoto osvědčení i okruh orgánů, které mohou takovou listinu pořádit, určuje zákon (srov. čl. I § 79 a 80 ZSŠ¹).

Kromě důkazního významu má ovšem protest efekt druhého zachovávacího úkonu (tím prvním byla prezentace). Pokud by majitel nenechal zřídit toto osvědčení, mohlo by to mít za následek v některých případech i zánik práv ze směnky. Jako typický příklad lze uvést prekluzi práv vůči všem nepřímým dlužníkům, ke které dochází zmeškáním lhůt stanovených k protestaci pro nepřijetí či neplacení (v podrobnostech viz § 53 odst. 1 ZSŠ).

Protestační povinnosti však může být majitel zbaven doložkou „bez protestu“ ve směnce (či doložkou obdobného významu). Jindy zasahuje sám zákon a zbavuje majitele protestační povinnosti sám (např. protest pro neplacení není nutné vykonat, pokud již směnka byla dříve protestována pro nepřijetí, srov. § 44 odst. 4 ZSŠ).

Směnečný protest mohou provádět soudy, notáři a „místní národní výbory“ (dnes je tedy budou provádět obce). V praxi převažuje notářský protest.

Zákon upravuje několik druhů protestů: např. protest pro neplacení před splatností (čl. I § 44 ZSŠ) i po splatnosti (čl. I § 44 odst. 1 a 3 ZSŠ), pro nepřijetí

¹ V protestní listině se uvádí (§ 80 ZSŠ):

- Jméno toho, pro koho se protest činí (protestanta).
- Jméno toho, proti komu se protestuje (protestáta).
- Údaj, že ten proti komu se protest činí, byl neúspěšně vyzván ke směnečnému plnění nebo že ho nebylo možno zastihnout či vypátrat místnost, kde provozuje svůj podnik, ani jeho byt.
- Místo a datum, kde a kdy došlo k výzvě nebo k pokusu o ni.
- Doslovný opis směnky se všemi indosamenty a poznámkami (u perkvizitních protestů se provádí kopie opisu nebo příslušného stejnopisu).
- Podpis protestního orgánu, úřední razítko (příp. úřední pečeť).

Ve dvou případech se tento katalog ještě dále rozšiřuje. Jde o přijetí či placení pro čest – potom se v protestu uvádí poznámka, od koho a pro koho byla intervence nabídnuta, resp. jak došlo k přijetí nebo zaplacení pro čest. Druhý případ se týká situace, kdy směnečník požádal, aby mu směnka byla předložena k přijetí ještě následující den (viz k tomu § 24 odst. 1 ZSŠ). Pak se v protestu uvádí i poznámka o této žádosti. Pokud se plnění požaduje po více osobách najednou nebo vícekrát na téže osobě, postačí jedna protestní listina (§ 81 ZSŠ).

(QQQ), pro nedatované přijetí (čl. I § 25 odst. 2 ZSŠ) či nedatovanou viděnou, perkviziční protesty (čl. I § 68 ZSŠ).

V praxi převažuje protest pro neplacení (čl. I § 44 odst. 1 a 3 ZSŠ). Je průkazem toho, že směnka byla řádně předložena v platebním místě osobě označené za přímého dlužníka a ta - ač byla řádně k placení vyzvána – směnku nezaplatila (resp. zaplatila jen zčásti). Protestát je oprávněn na výzvu protestního orgánu směnku zaplatit. Protestace proto může končit i velmi idylickým způsobem, tj. zaplacením směnky. Protestní orgán je přitom povinen převzít nabízené plnění a předat výplatci směnku i s kvitancí. Oprávnění protestního orgánu k přijetí směnečné sumy nemůže protestant žádným způsobem vyloučit (srov. § 82 ZSŠ). Jestliže je protestu přítomen protestant (což je pravidlem), je pochopitelně možné, že nabízené plnění převezme protestant od dlužníka sám a vydá mu kvitovanou směnku.

Protestantem u protestu pro neplacení majitel směnky nebo osoba v obdobném postavení (např. prokuraindosatář²). Protestátem je přímý dlužník, u neakceptované směnky cizí je jím ale směnečník bez ohledu na to, zda směnku akceptoval či ne. Tradičně sporná je otázka, zda se u domicilovaných směnek má protestovat proti domiciliátovi. Tato otázka není v teorii posuzována jednotně³ a totéž platí i pro zahraniční literaturu. Z opatrnosti proto bývá v praxi doporučováno, aby bylo protestováno jak proti domiciliátovi, tak proti směnečníkovi (resp. výstavci vlastní směnky). Pro věřitele nejde o žádnou větší zátěž - scelení obou protestů do jedné protestní listiny výslovně umožňuje již výše zmíněné ustanovení § 81 ZSŠ.

Protestačním místem u protestu pro neplacení je pochopitelně místo platební. Protestační lhůty jsou stanoveny diferencovaně podle splatnosti směnky. Jestliže je protestována směnka fixní, datosměnka nebo lhůtní vistasměnka, musí být podle § 44 odst. 3 ZSŠ protestováno v jednom ze dvou pracovních dnů následujících po splatnosti, a to mezi devátou a osmnáctou hodinou. Vistasměnky se protestují ve lhůtě, která je určena k jejich protestaci pro nepřijetí, tzn. ve lhůtě jednoho roku od dne vystavení, ledaže by účastníci dle § 34 ZSŠ stanovili lhůtu jinou (k tomu viz dále). Pokud směnka byla prezentována v poslední den lhůty, prodlužuje se protestační lhůta vistasměnek ještě o další pracovní den (§ 44 odst. 2 ZSŠ)⁴.

² Viz blíže kapitulu věnovanou převodům směnky.

³ Viz např. Kovařík, Z. Směnka a šek. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 1999, str. 220 – 221.

⁴ Kotásek, J.: in Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání, Praha : C. H. Beck, 2003, s. 414 - 415.